Віктор Палинський

“САДЖАВ І РОСТИВ Я ДЕРЕВА, ЯК ВІРШІ”
(кілька відлунь із нагоди книжки поезії Станіслава Бондаренка)

[Бондаренко С. Ніж і ніжність. – Київ: Український письменник, 2016. – 220 с.]

1. Насамперед

Незважаючи на таку хуліганську назву, “Ніж і ніжність” – тут не холодна зброя, радше поодинока відверта метафора в численних текстах, ніж конкретне точене небезпечне знаряддя. Я б назвав таке явище підсвідомою поетичною програмою, що виявляється не так у темі, як у певному творчому збентеженні, спонтанних пориваннях поета, у непринишклій енергетиці серця. Зблизитися зі словом через проникаючий біль: поет намагається робити саме це. Наче ножем по живому.

Без тебе я став би Едіпом без трону
чи десь паханом, де чатує шакал,
а може б, як вискочка жив електронний!
Та – очі, як Слово! Та – Слово, як шал…

2. Почуття стримані та нестримні

У С. Бондаренка, схильного нерідко до недовгих рубаних фраз, зовсім небагато якихось підсилювальних знаків, зокрема окличних. У нього експресія не лише внутрішньолексемна, а й, здавалося б, витає над самим словом, творячи особливу поетичну ауру та енергетичні модуляції, вокалізуючи простір вірша до авторського задуму остаточно.

Ще Єрусалим не пересолив
моря Мертвого,
не підсолодив ще Єрусалим
горя терпкого.
Між твоїх олив я в твоїй руці
на долоні весь.

Саде світовий, дай ще дорости
до твоїх небес!
Перешепочи те, що він сказав, –
без тлумачення…
Вся земля – Його піднебесний зал
для посвячення.

3. …І розповісти

Ліричний сюжет Бондаренка значно виразніший, ніж це буває в поезії. Автор прагне розповідати навіть у невеликих віршах. І через це вони стають схожі на маленькі балади, переважно урбаністичні, емоційно напружені, несподівані, подекуди парадоксальні. Як ось: “Підвішене щастя”, “Слідами розібраних колій”, “Повернення Марії Башкирцевої”. Тут багато ностальгійних сповідей і сподівань і світлої заангажованості в майбуття, де обов’язково все збудеться. Чи просто вже очікує як даність. Недаремно ж кажуть, що в сутінкові часи світле вирізняється краще. Сутінкові? Часи?..

4. Закадрувати смуток

…Самотність душі не долається якимись припадковими розвагами чи розважаннями, гучними компаніями або фармакологічними стимуляторами… Хіба що в асоціативних “речах”, призабуто-прихованих, що раптом випірнають із пам’яті окремими кадрами, скажімо, стилізовані під старі кінофільми незба́гненого неореалізму.

Я брав тут уроки запеклого щастя
в дерев і птахів, що живуть поза смертю.
Тут всі заслужили його, де на чатах
стоять матерями лелеки уперті.
А мами… бабусями ждуть онучаток.
І щастя їм – фото онуки в конверті.

Можливо, так просто й приватно можна сказати навіть про цілу сучасну цивілізаційну катастрофу? Зрештою, у поезії, мабуть, лише так і можна. У стані пробудженого смутку дерев, що ростуть упродовж усього нашого життя й ніколи нас не полишають. Ніколи.

5. **Досяжність леготу**

Коли в головах – гори,
а море в ногах,
скрізь ніби скінчилось горе.

…І на невибагливій сценографії цих візій з'являються мотиви мальовничо-мерехтливих, як в імпресіоністичному живописі, стосунків чоловіка й жінки – без переборів надуманих зітхань й надуживання "любов'ю", лише ледь уловлюваний легіт кохання, недоступний невігласам від ординарного римування "на щодень".

Хіба не щастя кохати тебе таку
в саду лимонів ще не дозрілих?!
Гарячу тебе кохати
й між лимонами в гамаку,
подалі від поглядів підозрілих
увесь твій світ колихати.
Світ колихати.

Бачу. Як легко вивільнитись від болісного терпкого досвіду негативу, аби віддатися лише одкровенню почуттів. Чую. Як у поетичному слові відбувається лірична драма. Здається, що це відлунює й моя ностальгія за справжнім. Вірю. Вона така реальна. Така…

6. **Відізватись…**

Верлібри Бондаренка – метафоричні віддихування глибоко затаєного (так мені записалося олівцем на берегах книжки, отож не буду тут нічого міняти, підганяючи під літературознавчу термінологію). Вони лише напіввідчинені, допасовані протилежним боком до незримого, подекуди інтригуюче недомовлені для нас…

Коли в тебе смеркання,
наді мною вже розсипом зоряна сіль,
якої нам навозили філософи-чумаки…
Твої сутінки взуті в голубі чобітки.
Сутінки – як поглинання суті?
Чи, щоб народжувати зірки?

Усе ж вони залишаються, а чи водночас природним промовлянням серця; своєрідна ехолокація, хоча ця моя дефініція і трохи дивно звучить. Але, здається, достатньо точно. Відізвалося.

7. **Герой**

…Хто він – ліричний суб'єкт С. Бондаренка? Імпульсивний. Неспокійний. Загадковий. Чуттєвий і досвідчений. Зненацький і задерикуватий. Переконаний і зневірений. Вражений та вражаючий. Кожна крихта віднайденої ним радості, кожний виловлений промінчик, кожний відгук глибинної барви знаходить, певен, своє місце в серці поезочитальника, співрозмовника, сповідальника… Мені видається, що саме так твориться диво. Насправді. Так є. Чи мúслимо не зазнайомитись із таким героєм?! Він перепроваджує у світи. Гайнімо.

8. **Дещо про поеми**

Є у книжці "Ніж і ніжність" і три поеми-кліпи (саме так визначає їх жанр автор): "Нічні розмови з Європою", філософська; "Пікнік з мільярдером, або Травми трав", психологічна; "Майдани і магнати, або Магія магми", історично-детективна. У цих текстах залишається і лірична проникливість, і напориста образна симптоматика. Проте вони відверто лірико-епічні (сюжетна розповідь достатньо розлога, тяжіють до деталізації ситуацій та характерів суб'єктів, мають відверто іншу, ніж усі попередні "тексти", мегасемантичну та ритмічну основи. Припускаю, що їх слід читати навіть по витриманню певної паузи після сприйняття бондаренківської лірики "чистої". Ще скажу, що їх можна було б видати навіть окремою кгижкою альбомного типу з розкішною, розкуто обсяжною, модерно-фантазійною графікою того ж Сергія Якутовича (певен, він би радо погодився).

Зауважу, такі поеми далеко не кожному письмакові даються: тут майстерна вибагливість письма, унікальне вміння поетичної розповіді, вивірений спосіб мислення інтелектуально насиченого. І навіть спосіб життя автора явно впливає. І все це, вочевидь, є в Станіслава Бондаренка. Позначене талантом.

P.S. Наразі не ставлю собі завдання з огляду на задуманий обсяг більш докладного аналізу цих творів-поем.

9. Кілька слів про свободу

Як у зовсім небагатьох авторів, у цих поетичних текстах видно, що саме свобода в будь-якому трактуванні є основою Бондаренкової творчості. Він ніколи занудно-зумисне не хвастає якимись певними ліричними темами, не вправляється у "випробуваних" штампах, не намагається раз і назавше осідлати улюблені художні засоби, не страждає самозакоханістю та настирливим егоїзмом остаточно захопленого собою художника. Він шукає так, наче достеменно знає: воно прийде саме в цьому часі й у цьому місці. Слід тільки зачекати чи радше вичекати! Це його вірші, і вони десь там уже є для нього. І вірить: з'являться вчасно. "Це прийде, ти знаєш, звідки". Його світи втілюються. Назвімо це хоча б спонтанністю та імпровізацією чи ще якось так…

10. P.S.

"Ніж і ніжність" – книжка, що таки зворохобила сучасний український літературний процес. Зовсім не злецький естетичний посил поезоманам і навіть постійно заклопотаним академізмом профі. Аби знали.

З'ясуймо кожен для себе… Це так амбітно й магічно! Тривожиться дійство почуттів поетичних. Поетичних.

Отримано 14 грудня 2016 р. *м. Львів*